

ІВАНОЧКО І. Б.,

кандидат юридичних наук,
доцент кафедри європейського права
факультету міжнародних відносин
(Львівський національний університет
імені Івана Франка)

ПАЄНОК А. О.,

кандидат юридичних наук, адвокат,
асистент кафедри інтелектуальної
власності, інформаційного
та корпоративного права
юридичного факультету
(Львівський національний університет
імені Івана Франка)

УДК 347.4:[347.77.03:347.78]:347.65

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2021.5.8>

**ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ДОГОВОРУ ПРО ПЕРЕДАННЯ
ВИКЛЮЧНИХ МАЙНОВИХ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ
ЯК ПІДСТАВИ ДЛЯ ВИНИКНЕННЯ ПРАВОНАСТУПНИЦТВА
ЩОДО МАЙНОВИХ АВТОРСЬКИХ ПРАВ**

Стаття присвячена оцінці правової регламентації договору про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності як підстави для виникнення правонаступництва щодо майнових авторських прав. У процесі дослідження автори аналізують притаманні для договору про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності істотні умови, внаслідок чого доходять висновку, що єдиною істотною умовою, яку доцільно закріпити для цього договору на законодавчому рівні, є умова про предмет, адже закріплення таких умов, як «ціна» та «територія», матимуть наслідком звуження прав контрагентів та принципу свободи договору загалом.

У процесі дослідження нормативного викладу договору, що закріплений у статті 1113 ЦК України, зроблено висновок про недосконалість вживання в конструкції договору про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності терміна «передання», адже останній не дає змоги окреслити правову мету цього договору. Оскільки договір про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності спрямований на повне або часткове відчуження майнових авторських прав на користь правонаступника, запропоновано, задля уникнення непорозумінь пов'язаних із його зіставленням із договорами, спрямованими на передання майнових прав у виключне/невиключне користування, внести зміни у ч. 1 ст. 1113 ЦК України або шляхом здійснення уточнення за рахунок вживання фрази «передання (відчуження)» або шляхом заміни терміна «передання» на термін «відчуження». Авторами з урахуванням дослідженого також надано пропозицію замінити назву ст. 1113 ЦК України на «Договір про відчуження майнових прав інтелектуальної власності», а ч. 1 цієї статті подати із уточненням, а саме: за договором про відчуження майнових прав інтелектуальної власності одна сторона (особа, що має майнові права) від-

чужує на користь іншої сторони ці права частково або у повному складі відповідно до закону та на визначених договором умовах.

Ключові слова: договір про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності, істотні умови договору про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності, предмет договору про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності, авторський договір, відчуження авторських майнових прав, справедлива винагорода автора в міжнародному праві.

Ivanochko I. B., Payenok A. O. Legal characteristics of intellectual property transfer agreement as the grounds for the succession of property copyrights

The article is devoted to the legal assessment of the regulation of intellectual property transfer agreement as the grounds for the succession of property copyrights. In the course of the study, the essential conditions typical of intellectual property transfer agreement have been analyzed, resulting in the conclusion that the only essential term that should be expedient to legislate is the term about the subject matter as the provision of such terms as 'price' and 'territory' will have the effect of narrowing the rights of counterparties and the principle of freedom of such an agreement in general.

In the course of studying the normative statement of the agreement enshrined in Article 1113 of the Civil Code of Ukraine, it has been concluded that the term 'transfer' in intellectual property transfer agreement is not appropriate as it does not define the legal purpose of this agreement. Since such an agreement is aimed at full or partial alienation of copyright in favor of a successor, it has been proposed to avoid misunderstandings related to its comparison with agreements aimed at the transfer of property rights for exclusive / non-exclusive use, to amend Part 1 of Article 1113 of the Civil Code of Ukraine either by clarifying the usage of the phrase 'transfer (alienation)' or by replacing the term 'transfer' with the term 'alienation'. Taking into account the result of the study, the authors also suggested replacing the title of Article 1113 of the Civil Code of Ukraine by the following 'Intellectual property alienation agreement', and clarifying Part 1 of this article, namely 'under intellectual property alienation agreement one party (a person who has property rights) alienates these rights in favor of the other party partially or fully according to the law and on the terms specified in the agreement'.

Key words: intellectual property transfer agreement, essential terms of intellectual property transfer agreement, subject matter of intellectual property transfer agreement, copyright agreement, alienation of copyright, fair royalty payment in international law.

Вступ. В умовах сьогодення інтелектуальний капітал, який формується з наукових знань, креативних здібностей та спеціалізованих навичок людей, стає головним джерелом конкурентоспроможності та інноваційного економічного зростання для кожної країни. Як наслідок, стає важко уявити можливість вирішення економічних проблем без використання інтелектуального потенціалу суспільства, адже сучасна цивілізація дедалі інтенсивніше включає в економічні відносини такі нематеріальні блага, як результати інтелектуальної діяльності людини.

У сфері інтелектуальної власності має забезпечуватись належне та ефективне виконання зобов'язань за міжнародними договорами, учасником яких є Україна, зокрема: Міжнародної конвенції про охорону інтересів виконавців, виробників фонограм і організацій мовлення (1961 р.) (Римська конвенція), Бернської конвенції про охорону літературних та художніх творів (1886 р., з останніми змінами у 1979 р.) (Бернська конвенція), Договору Всесвітньої організації інтелектуальної власності про авторське право (1996 р.), Договору ВОІВ про виконання і фонограми (1996 р.).

У рамках Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, зокрема, визначено зобов'язання нашої держави забезпечити належний та ефективний рівень охорони і захисту прав інтелектуальної власності, виконання якого є одним з успішних механізмів, здатних залучити інвестиції для розвитку інтелектуального потенціалу країни та надати поштовх для залишення цього потенціалу всередині країни. Наголошення на необхідності забезпечення ефективного використання та охорони прав на об'єкти інтелектуальної власності посилює зацікавленість до питань, пов'язаних із наявністю ефективного правового регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності, зокрема щодо питань реалізації майнових прав на об'єкти авторського права на підставі договорів, які є специфічним юридичним механізмом опосередкування переходу майнових прав на результати інтелектуальної діяльності людини. Водночас окремі положення законодавства України у сфері регламентації питань, пов'язаних із переходом майнових авторських прав, характеризуються недосконалістю, що здатне породжувати двоєке трактування таких норм у процесі їх застосування, а це своєю чергою вимагає постійного вдосконалення нормативно-правової бази, яка регулює ці правовідносини.

Дослідженням питань, пов'язаних із реалізацією майнових прав із боку суб'єктів інтелектуальної власності, присвячена низка наукових праць, якими зроблено вагомий внесок у розвиток інституту інтелектуальної власності. Серед них, зокрема: В.В. Луць, О.С. Яворська, О.В. Басай, О.О. Підпригора, О.І. Харитонова, О.В. Кохановська, О.М. Мельник, А.О. Кодинець, І.Є. Якубівський, А.С. Штефан.

Незважаючи на проведені дослідження у сфері розпоряджання майновими правами інтелектуальної власності, актуальним залишаються подальше вивчення та аналіз договірного регулювання питань, пов'язаних із відчуженням майнових авторських прав на підставі договірних конструкцій, задля вдосконалення чинного законодавства.

Постановка завдання. Основним завданням дослідження є проведення аналізу крізь призму чинного законодавства України та доктрини права, правових аспектів, пов'язаних із безповоротним переходом майнових авторських прав на підставі договору. Отже, предметом вивчення є чинне законодавство України у частині регулювання питань, пов'язаних із договірним відчуженням майнових авторських прав, задля формування висновків, націлених на удосконалення нормативної бази.

Результати дослідження. Юридичним механізмом, за допомогою якого автори можуть розпоряджатися своїми майновими правами на об'єкти, що охороняються авторським правом, є договори. Саме вони спроможні забезпечити індивідуальне правове регулювання відносин своїх контрагентів та найширше врахувати специфіку їхніх інтересів. Як вдало підкреслював В.В. Луць, сутністю договору є угода як погоджене волевиявлення двох чи кількох сторін, спрямована на встановлення, зміну чи припинення цивільних прав і обов'язків [1, с. 125]. У процесі становлення чинного законодавства важливим кроком, націленим на забезпечення реалізації прав суб'єктів інтелектуальної власності, стало виділення у ЦК України окремої 75 глави, яка містить положення, що присвячені договорам щодо розпоряджання майновими правами інтелектуальної власності, позаяк правовідносини в цій сфері характеризуються низкою особливостей спричинених різноманіттям та специфікою правової природи інтелектуальних прав, що безперечно потребує, зокрема, виокремлення самостійних договірних конструкцій.

Однією з правомочностей, спрямованих на розпоряджання майновими правами інтелектуальної власності, є можливість здійснення їх безповоротної переуступки за допомогою договору про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності як правової форми, спрямованої на реалізацію прав суб'єкта інтелектуальної власності. Нормативне закріплення договору про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності розміщене у ст. 1113 ЦК України, де вказано, що за цим договором одна сторона (особа, що має виключні майнові права) передає другій стороні частково або в повному складі виключні майнові права відповідно до закону та на визначених договором умовах [2].

А. Кодинець звернув увагу на деяку неточність законодавця, яка проявляється у фіксації в назві договору терміна «виключних». Як вдало зазначив науковець, ЦК України зараховує не всі майнові права інтелектуальної власності до виключних. Вказане не оминуло і майнові авторські права, адже у статті 440 ЦК України до виключних авторських прав зараховано «право дозволяти використання твору», тоді як, для прикладу, «право на використання твору» чи «право перешкоджати неправомірному використанню твору» не містять прив'язки до слова «виключні». Вказане може навести на думку про можливість передачі лише тих майнових прав, які описані як «виключні». Отже, автор пропонує розцінювати це як неточність законодавця, що має бути змінена в разі оновлення ЦК України [3, с. 6].

Дещо відмінна назва для окреслення договірної форми відчуження майнових авторських прав міститься у ЗУ «Про авторське право і суміжні права», де передбачено, що для передачі (відчуження) майнових прав оформляється авторський договір [4]. Однак поняття «авторський договір» не має спеціального функціонального призначення щодо окремого виду договірного зобов'язання з власною юридичною характеристикою, а лише вказує на пов'язаність предмета договору з реалізацією прав на твори науки, літератури та мистецтва. Для визначення конкретних видів договорів в авторському праві на рівні законів застосовуються поняття «договір про передачу (відчуження) майнових прав суб'єктів авторського права і суміжних прав», «договір про розподіл майнових прав на службовий твір» та інші [5, с. 129].

Не вважаться вдалим також вживання в конструкції договору про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності терміна «передання» без прив'язки до кінцевої мети, зокрема «відчуження», як це має місце в ЗУ «Про авторське право і суміжні права». Вказане простежується з тієї обставини, що доволі часто в літературі можна зустріти різні трактування та використання договору про передання виключних майнових прав як авторського договору, який насправді спрямований на передання в користування виключних майнових прав, а не на їх відчуження. Вочевидь, термін «передання» був взятий із конструкції договору купівлі-продажу товарів, за яким продавець передає або зобов'язується передати майно (товар) у власність другій стороні (покупцеві), а покупець приймає або зобов'язується прийняти майно (товар) і сплатити за нього певну грошову суму [2]. Однак у договорі купівлі-продажу в разі використання терміна «передання» міститься уточнення, яке допомагає зрозуміти, що в процесі передання відбувається відчуження, адже наявний уточнюючий термін «у власність». На відміну від договору купівлі-продажу, договір про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності не містить прив'язок, здатних однозначно охарактеризувати наявність явного відчуження на користь потенційного набувача. Водночас некоректним видається і вживання, за аналогією з договором купівлі-продажу, терміна «у власність», адже об'єктам права інтелектуальної власності все ж притаманний нематеріальний характер. Тому видається доцільним із метою уникнення змішування договірної форми, спрямованої на відчуження майнових прав інтелектуальної власності з договірними формами, які опосередковують передачу в користування цих майнових прав, частково переформулювати виклад договору про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності або шляхом здійснення уточнення за рахунок вживання фрази «передання (відчуження)», або шляхом заміни терміна «передання» на термін «відчуження». Наприклад, з урахуванням наведеної вище позиції А. Кодинця щодо невдалої фіксації терміна «виключний», можна назву ст. 1113 ЦК України змінити на «Договір про відчуження майнових прав інтелектуальної власності», а ч. 1 викласти таким чином: «за договором про відчуження майнових прав інтелектуальної власності одна сторона (особа, що має майнові права) відчужує на користь іншої сторони ці права частково або у повному складі відповідно до закону та на визначених договором умовах».

Для договірної конструкції досліджуваного нами договору законодавець передбачив змогу суб'єкта інтелектуальної власності здійснювати як часткове відчуження майнових прав, так і повне. Здебільшого в процесі укладення договору про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності відбувається їх повне відчуження, що передбачає

повну переуступку усіх належних майнових авторських прав на користь набувача. Це породжує в нового правоволодільця правомочність самостійного використання переданих йому прав, а також правомочності щодо надання дозволу чи заборони використання твору іншими особами. Відповідно, первинний суб'єкт авторського права (чи його правонаступники) втрачає названі правомочності щодо об'єкта авторського права, адже відбувається безстрокова заміна правовласника майнових прав. Водночас повна передача (відчуження) майнових авторських прав на твір за договором не призводить до повної втрати правового зв'язку між автором і його творінням. Вказане зумовлене невідчужуваністю особистих немайнових прав автора твору, які завжди зберігаються за останнім, що породжує для набувача обов'язок дотримуватися особистих немайнових прав автора в процесі будь-якого використання твору.

Інше питання постає щодо часткового відчуження авторських прав на підставі договору про передавання виключних прав інтелектуальної власності. Беззаперечною є та обставина, що з урахуванням особливостей, притаманних об'єктам авторського права, часткове відчуження авторських прав є можливим з урахуванням як самого об'єкта, так і приписів законодавства. Зокрема, у ст. 31 ЗУ «Про авторське право і суміжні права» зазначено, що автор (чи інша особа, яка має авторське право) може передати свої майнові права, зазначені у ст. 15 цього Закону, будь-якій іншій особі повністю чи частково [4]. Водночас міститься застереження, відповідно до якого майнові права, що передаються за авторським договором, мають бути в ньому визначені, оскільки майнові права, не зазначені в авторському договорі як відчужувані, вважаються такими, що не передані. При цьому все ж постає питання, в чому полягає така частковість: чи у змозі передати певне майнове право, як-от «право перешкоджати неправомірному використанню твору», чи власне йдеться про комплекс усіх майнових прав, які уточнені певним способом використання об'єкта авторського права?

Щодо можливості передавання за договором лише деяких майнових прав, І. Якубівський дійшов висновку, з яким важко не погодитися, що такі права, як право дозволяти використання та право забороняти використання, є елементами змісту майнових прав інтелектуальної власності як цілісної категорії та передаватись окремо не можуть. У процесі аналізу допустимості передавання набувачеві за договором майнових прав, в частині лише окремих способів використання об'єкта інтелектуальної власності автор дійшов висновку, що з позиції законодавця такий варіант є можливим стосовно авторських і суміжних прав, проте за таких обставин більш доцільним вважається укладення ліцензійного договору, конструкція якого передбачає передавання в користування майнових прав певним способом [6, с. 19]. Варто врахувати, що в разі укладення ліцензійного договору про передавання майнових прав у користування певним способом (способами) не завжди передбачається їх використання на весь строк дієвості майнових авторських прав. Натомість у процесі укладення договору про передавання виключних майнових прав інтелектуальної власності, в якому передбачатимуться способи їх використання, майнові права залишатимуться в набувача на весь термін їх дії, що є важливим аспектом, який може забезпечитися озвученою договірною формою, спрямованою на відчуження останніх.

І. Якубівський також вказав на можливе передавання за договором майнових прав інтелектуальної власності на частину об'єкта, що цілком є припустимим щодо об'єктів авторського права, оскільки авторське право може виникати на частину твору, яка має самостійне значення [6, с. 19].

У вказаному контексті цікавими є положення проекту ЗУ «Про авторське право і суміжні права», де розробники закладають конструкцію, за якої обсяг майнових прав на відповідний об'єкт, може передаватися в повному складі (всі передбачені законом види майнових прав), у неповному складі (окремі види прав із передбачених на такий об'єкт) або частковому (частка у всіх або окремому з передбачених цим Законом видів майнових прав на об'єкт авторського права) [7]. Вказаним законопроектом пропонується задекларувати можливість використання усіх конструкцій, які нами аналізувалися. Загалом під час укладення договору про часткове передавання виключних майнових авторських прав найчастіше використовують конструкцію, за якою передають комплекс майнових прав у частині лише

окремих способів використання об'єкта авторського права із залишенням в автора майнових прав щодо інших способів використання. Нині сторони договору з урахуванням власних інтересів закладають у договір конструкцію зручного для них розподілу майнових прав, реалізуючи закріпленій у ЦК України принцип свободи договору, що не може бути обмеженим. Адже, як слушно підкреслила З.В. Ромовська, в договірній сфері ЦК України відсуває закон на друге місце, віддаючи перевагу договору, внаслідок чого закон перестає вважатися істиною в останній інстанції, а отже, норми договору, якими сторони відступають від положень закону, мають вважатися нормами цивільного права [8, с. 42].

Важливим для розкриття сутності договору про передання виключних майнових прав інтелектуальності власності є з'ясування питання щодо його змісту, під яким прийнято розуміти умови (пункти), визначені на розсуд сторін і погоджені ними, та умови, які є обов'язковими відповідно до актів цивільного законодавства [2]. За загальним правилом, договірні умови поділяються на істотні, звичайні та випадкові, однак, як вдало підкреслював В.В. Луць, усі умови – істотні, звичайні та випадкові – після укладення договору стають однаково обов'язковими, і сторони мають дотримуватися їх [9, с. с. 83–84]. Саме це фактично є ознакою, яка об'єднує такі умови в єдине ціле, роблячи їх однаково важливими. Водночас, аналізуючи ЦК України та ЗУ «Про авторське право та суміжні права», можна простежити відсутність істотних умов, визначених для договору про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності. Розробники законопроекту «Про авторське право і суміжні права» у ст. 50 вирішили закласти перелік істотних умов, однак для всіх договорів щодо розпорядження майновими правами на об'єкти авторського права чи об'єкти суміжних прав, внаслідок чого до істотних зараховано: відомості, що дозволяють ідентифікувати відповідний об'єкт (назва і (або) інші характерні ознаки); обсяг майнових прав на відповідний об'єкт; відомості (за наявності) про всіх суб'єктів майнових прав щодо об'єкта, права на який є предметом договору; розмір або спосіб визначення (зокрема, як частка) винагороди і умови її виплати; територія, на яку поширюється дія договору [7].

Ідея щодо згрупування істотних умов в одній нормі і їх поширення на всі договори щодо розпорядження майновими правами на об'єкти авторського права та об'єкти суміжних прав, вочевидь, не зовсім є вдалою. Так, наприклад, для договору про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності не може бути характерною умова щодо території, на яку поширюється дія договору, оскільки має місце відчуження майнових прав, тобто заміна правоволодільця. Отже, незважаючи на ту обставину, що визначення території доволі часто і зустрічається в таких договорах, зокрема, в типовому зразку, розміщеному на сайті УКРПАТЕНТУ, не може іти мова про територіальну прив'язку, на якій набувач вправі буде реалізовувати свої набуті майнові права. Також більш доцільною виглядає необхідність закріплення істотних умов щодо кожного виду договору про розпорядження майновими правами в нормі, яка присвячена регулюванню питань саме щодо цього договору.

За загальним правилом, яке закріплене у ч. 1 ст. 638 ЦК України, істотними умовами договору є умови про предмет договору, умови, що визначені законом як істотні або є необхідними для договорів цього виду, а також усі ті умови, щодо яких за заявою хоча б однієї зі сторін має бути досягнуто згоди [2]. У наведеній статті ЦК України законодавець навів загальну характеристику істотних умов, які мають бути закладені в цивільно-правових договорах. Водночас істотні умови окремих типів і видів договорів викладено в правових нормах, які безпосередньо регулюють питання, пов'язані з правовою регламентацією таких договорів. Важливе значення істотних умов у договорі підкреслює Ю.О. Заїка, вказуючи, що істотні умови договору відображають природу договору, а відсутність будь-якої з них не дає змоги сторонам виконати обов'язки, які покладаються на них договором [10].

Як нами зазначалось, для договору про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності відсутні законодавчо закріплені положення, в яких зафіксовані істотні умови для вказаного виду договору, а отже, видається за доцільне проаналізувати, які з них все ж варто закріпити на нормативному рівні як істотні, особливо щодо об'єктів авторського права.

Загалом, з урахуванням положень ст. 638 ЦК України, однією з основних істотних умов договору про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності, як і будь-якого цивільно-правового договору, є умова про його предмет, розуміння якої має важливе значення, адже, як підкреслила О.С. Яворська, чітке та однозначне розуміння предмета й об'єкта договору має важливе практичне значення, оскільки договір вважається неукладеним, якщо не визначено його предмет [11, с. 21].

Аналіз доктрини права в частині підходу до розуміння предмета договору про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності сформувався не одразу. Вказане породило два погляди. Відповідно до першого, предметом договору про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності є сам твір, тобто об'єкт авторського права. Відповідно до другої домінуючої позиції, предметом договору про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності є самі майнові права суб'єкта наявні в нього щодо об'єкта інтелектуальної власності [12; 13]. Погляди щодо предмета договору в доктрині також різняться, що супроводжується розбіжностями в аспекті, які саме складники має включати предмет договору, а також того, як необхідно зіставляти такі поняття, як «об'єкт» і «предмет» договору.

Одні вчені предметом договору вважають матеріальний об'єкт, щодо якого виникають цивільно-правові відносини в сторін договору, тобто майно, майнові права, виконані роботи [14, с. 239–240]. Інші науковці до предмета договору зараховують дії, які сторони мають вчинити [15, с. 69]. Третя група пропонує концепцію, суть якої полягає в тому, що предмет договору має складну конструкцію, а отже, окрім дій, які мають вчинити сторони, до нього необхідно зараховувати й речі матеріального світу, стосовно яких вчиняють такі дії [16, с. 133, 134–135].

Аналізуючи вказані підходи, все ж варто зауважити, що зарахування до предмета договору лише дій, які мають вчинитися сторонами, не дасть змоги комплексно відобразити розуміння правової мети останнього. Беручи до уваги законодавчу інтерпретацію предмета договору, можна простежити, що предметом договору переважно визнаються річ, майнові права, виконані роботи тощо. З огляду на аналіз ст. 32 ЗУ «Про авторське право і суміжні права», а саме зі слів «автор (чи інша особа, яка має авторське право) може передати свої майнові права, зазначені у ст. 15 цього Закону» видається, що в розумінні закону предметом договору про передання виключних майнових авторських прав виступають саме майнові права. Вочевидь, такий законодавчий підхід впливає на те, що в юридичній літературі частіше зустрічаємо звужений підхід, з урахуванням якого до предмета договору про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності зараховують саме майнові права.

Водночас у літературі часто зустрічається думка, що предмет будь-якого договору має виражати його мету, а, на переконання В. В. Луця, правова мета договору є класифікаційним критерієм, що формує систему цивільно-правових договорів, яка охоплює всі види договорів, передбачених цивільним законодавством [17, с. 430]. Із вказаного можна дійти висновку про вирішальну роль предмета для класифікації договорів, адже він фактично є одним із критеріїв для їх поділу та розмежування. Отже, з позиції комплексного відтворення правової мети договору про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності доцільним є включення у предмет цього договору як майнових прав на об'єкт права інтелектуальної власності, так і дій сторін, які спрямовані на передачу цих прав від одного правовласника до іншого. У процесі формування в договорі про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності такої істотної умови, як предмет, крім обсягу майнових прав, важливо здійснити чітку ідентифікацію об'єкта майнових прав, які підлягають відчуженню, тобто навести відомості, що надаватимуть змогу повною мірою охарактеризувати об'єкт авторського права, яким виступає твір у галузі науки, літератури чи мистецтва.

Закладена у ст. 1113 ЦК України характеристика договору про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності дозволяє дійти висновку, що вказаний договір може бути як оплатним, так і безоплатним. Аналогічний висновок складається і в процесі здійснення аналізу норм ЗУ «Про авторське право і суміжні права». Загалом у літературі

умову щодо ціни вказаного договору зараховують до істотних умов, проте при цьому здійснюють акцент на тій обставині, що законодавчо не встановлюється обов'язкова оплатність в процесі відчуження майнових прав [3].

У реалізації результатів інтелектуальної власності питання оплатності знайшло своє відображення і в Угоді про асоціацію між Україною та Європейським Союзом (ст. 179) [18]. Так, закріплено гарантоване невід'ємне право на справедливий винагорода, тобто автор зберігає право на справедливий винагорода за реалізацію своєї інтелектуальної власності. Крім цього, передбачено, що автори не можуть відмовитись від права на одержання справедливої винагорода. Закріплені положення відображають важливість питання забезпечення оплатності результатів інтелектуальної діяльності.

У згаданому нами проєкті ЗУ «Про авторське право і суміжні права» до істотних умов все ж запропоновано зараховувати «розмір або спосіб визначення (зокрема, як частка) винагорода і умови її виплати». Вказане формулювання не дає змоги однозначно зробити висновок, що ціна договору буде трактуватися як істотна умова. Варто звернути увагу, що визначення на законодавчому рівні як такої істотної умови, як ціна, для договору про передачу виключних майнових прав інтелектуальної власності є виправданим із тієї позиції, що в разі виявлення бажання автора безоплатно відчужити свої майнові права він зможе скористатися договором дарування, адже у ч. 2 ст. 718 ЦК України визначено, що дарунком можуть бути майнові права, якими дарувальник володіє. Проте, якщо ціну визначити істотною умовою для усіх договорів про розпорядження майновими правами інтелектуальної власності, то в разі виявлення бажання передати в безоплатне використання свої майнові права, автор може стикнутися з перешкодами у трактуванні цих положень судами в разі виникнення спору щодо правомірності укладення безоплатного договору про розпорядження майновими правами на об'єкти прав інтелектуальної власності. Звичайно, ЦК України допускає можливість укладення не поіменованих договорів, однак все ж доцільно передбачити можливість безоплатної передачі в користування прав інтелектуальної власності або шляхом створення додаткової договірної конструкції, або шляхом вміщення уточнення про таку можливість у нормі, присвяченій регулюванню конкретного виду договору. Водночас вказане є доцільним у разі законодавчого закріплення умови про ціну як істотної, що нами вважається неоправданим, адже основною перевагою договірного регулювання є свобода сторін у визначенні умов договору, а надто в питаннях оплатності в процесі перерозподілу майнових прав інтелектуальної власності.

У літературі часто зустрічається думка про необхідність встановлення для договорів про передачу виключних майнових прав інтелектуальної власності як істотної умови щодо обов'язку володільця виключних майнових прав здійснювати попередження правонаступника про права третіх осіб [13]. Вказане зумовлене тією обставиною, що за загальним правилом, передбаченим у ч. 2 ст. 1113 ЦК України, укладення договору про передачу виключних майнових прав інтелектуальної власності не впливає на ліцензійні договори, які були укладені раніше [2], а отже, в разі неповідомлення про такі обставини майбутній набувач може залишитися без того, на що розраховував під час укладення договору. Безперечно необхідним є передбачення обов'язку відчужувача щодо повідомлення набувача майнових прав про обмеження, спричинені раніше укладеними договорами, що, на наш погляд, є доцільним виключно в разі укладення оплатного договору.

Недоцільною для договорів про передачу виключних майнових прав інтелектуальної власності є умова про строк дії останнього, адже відчуження передбачає безстроковість, хоча така «безстроковість» щодо майнових авторських прав обмежена строком їх дії, тобто строком поширення правової охорони на об'єкти авторських прав.

Деякі правила у ЦК України визначені і до форми договору про передачу виключних майнових прав інтелектуальної власності. Відповідно до ст. 1107 ЦК України будь-який договір щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності укладається в письмовій формі, а недодержання такої форми має наслідком його нікчемність. Аналогічно нікчемними будуть визнані і умови договору, що погіршують становище творця відпо-

відного об'єкта або його спадкоємців порівняно зі становищем, передбаченим ЦК України та іншим законом, а також обмежують право творця на створення інших об'єктів [2].

Висновки. З метою однозначного вирішення питання ототожнення договору про передавання виключних майнових прав інтелектуальної власності з договором про передавання у використання виключних/невиключних майнових авторських прав, який не містить правової мети змінити правоволодільца майнових авторських прав, пропонується змінити в ст. 1113 ЦК України назву на «Договір про відчуження майнових прав інтелектуальної власності», а ч. 1 викласти у такій редакції: «за договором про відчуження майнових прав інтелектуальної власності одна сторона (особа, що має майнові права) відчужує на користь іншої сторони ці права частково або у повному складі відповідно до закону та на визначених договором умовах».

У процесі аналізу чинного законодавства України та законопроектів у частині регулювання питань, пов'язаних із відчуженням майнових авторських прав, зроблено висновок, що для договору про передавання виключних майнових прав інтелектуальної власності єдиною істотною умовою, яку варто закріпити, є умова про предмет, адже закріплення таких істотних умов, як «ціна» чи «територія», матиме наслідком звуження прав контрагентів та принципу свободи договору загалом. Також у процесі проведення дослідження з'ясовано, що з позиції комплексного відтворення правової мети договору про передавання виключних майнових прав інтелектуальної власності, яка часто є підставою для проведення класифікації договорів, доцільним є включення в предмет цього договору як майнових прав на об'єкт права інтелектуальної власності, так і дій сторін, які націлені на передачу цих прав від одного правласника до іншого.

Список використаних джерел:

1. Луць В.В. До питання про сутність і зміст цивільно-правового договору. *Приватне право*. 2013. № 1. С. 118–128.
2. Цивільний кодекс України від 16.03.2003 р. (у редакції від 14.08.2021 р.). *База даних «Законодавство України». ВР України*. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 22.09.2021).
3. Кодинець А. Договірні відносини у сфері передавання майнових прав інтелектуальної власності. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2015. № 2. С. 5–13. URL: http://ndiiv.org.ua/Files2/2015_2/2.pdf (дата звернення: 22.09.2021).
4. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 23.12.1993 р. № 3793-XII (у редакції від 14.08.2021 р.). *База даних «Законодавство України». ВР України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12#Text> (дата звернення: 22.09.2021).
5. Демченко Я.О. Теоретико-правова характеристика договорів спрямованих на реалізацію майнових прав на об'єкти авторського права. *Наше право*. 2017. № 3. С. 120–131. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nashp_2017_3_23 (дата звернення: 22.09.2021).
6. Якубівський І. Часткове передавання майнових прав інтелектуальної власності. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2016. № 1. С. 17–24. URL: <http://www.inprojournal.org/wp-content/uploads/2016/11/Yakubivsky116.pdf> (дата звернення: 22.09.2021).
7. Проект закону про авторське право і суміжні права. *Верховна Рада України. Офіційний вебпортал*. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=72186 (дата звернення: 22.09.2021).
8. Ромовська З. Проблеми загальної теорії права у проекті ЦК України. *Кодифікація приватного (цивільного) права України / за ред. А. Довгерта*. Київ : Укр. центр правничих студій, 2000. 336 с.
9. Луць В.В. Контракти в підприємницькій діяльності : навч. посіб. Вид. 2-е, перероб. і допов. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 576 с.
10. Заїка Ю.О. Українське цивільне право: навч. посіб. Київ : Правова єдність, 2008. URL: http://pidruchniki.com/1398062744927/pravo/zagalni_polozhennya_pro_dogovori#749 (дата звернення: 22.09.2021).

11. Яворська О.С. Договірні зобов'язання про передання майна у власність: цивільно-правові аспекти : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.03. Київ, 2011. 38 с.
12. Кетрарь А.А. Умови авторських договорів. *Часопис цивілістики*. 2015. № 19. С. 217–221. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/8583/> (дата звернення: 22.09.2021).
13. Бельтюкова Є. Договір про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності: цивільно-правовий аспект. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 11. С. 19–23. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2017/11/5.pdf> (дата звернення: 22.09.2021).
14. Денисов С.А. Некоторые общие вопросы о порядке заключения договора. *Актуальные вопросы гражданского права* / под ред. М.И. Брагинского. Москва : Статут, 1998. С. 229–275.
15. Шимон С. Об'єкт і предмет договору і цивільного правовідношення: нотатки для наукової дискусії. *Юридична Україна*. 2011. № 4. С. 58–64.
16. Стрижак І.В. Проблема визначення поняття «предмет договору». *Вісник Академії митної служби України*. Серія: Право. 2010. № 2. С. 124–129.
17. Луць В.В. Сучасна класифікація договірного права в Україні: здобутки і проблеми. *Вісник Академії правових наук України*. 2003. № 2–3. С. 424–437.
18. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 16.09.2014 р. *База даних «Законодавство України»*. ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text (дата звернення: 24.09.2021).

